

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 110g/2021

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din
articolul 171 alin. (2) lit. a) din Codul penal

(infracțiunea de viol)

CHIȘINĂU

19 octombrie 2021

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica Manole, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Aliona Balaban, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată pe 19 mai 2021,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 19 octombrie 2021, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a textului „prevăzut la alin. (1)” din articolul 171 alin. (2) lit. a) din Codul penal, ridicată de dl procuror Dumitru Calendari, parte în dosarul nr. 1-19158222-05-1a-13112020, pendinte la Curtea de Apel Cahul.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională de un complet de judecători de la Curtea de Apel Cahul, format din dna Galina Vavrin, dl Ion Dănăilă și dl Tudor Berdilă, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe rolul Curții de Apel Cahul se află cauza penală privind învinuirea dlui D.A. de comiterea infracțiunilor prevăzute de articolul 171 alin. (2) lit. b) [*violul săvârșit cu bună-știință asupra unui minor*], articolul 171 alin. (2) literele a) și b) [*violul săvârșit de către o persoană care anterior a săvârșit un viol prevăzut la alin. (1)*] și articolul 171 alin. (2) literele a) și b) din Codul penal.

4. Pe 2 octombrie 2019, potrivit rechizitoriului, dl D.A. a fost învinuit de comiterea infracțiunilor prevăzute de articolul 171 alin. (2) lit. b), articolul 171 alin. (2) literele a) și b) și articolul 171 alin. (2) literele a) și b) din Codul penal.

5. Pe 6 august 2020, prin sentința Judecătoriei Cimișlia, sediul central, inculpatul D.A. a fost condamnat pentru comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 171 alin. (2) lit. b) din Codul penal.

6. Pe 11 august 2020, procurorul a contestat sentința cu apel și a solicitat casarea sentinței și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care inculpatul să fie recunoscut vinovat de comiterea infracțiunilor prevăzute de articolul 171 alin. (2) lit. b), articolul 171 alin. (2) literele a) și b) și articolul 171 alin. (2) literele a) și b) din Codul penal.

7. Pe 17 martie 2021, în cadrul ședinței de judecată, dl procuror Dumitru Calendari a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „prevăzut la alin. (1)” din articolul 171 alin. (2) lit. a) din Codul penal.

8. Printr-o încheiere din 18 mai 2021, Curtea de Apel Cahul a admis cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate și a sesizat, în acest sens, Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 16

Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sânt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiunii sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 25

Libertatea individuală și siguranța persoanei

„(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

[...]”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

[...]”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

10. Prevederile relevante ale Codului penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

Articolul 171 Violul

„ (1) Violul, adică raportul sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința,

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 5 ani.

(2) Violul:

a) săvârșit de către o persoană care anterior a săvârșit un viol prevăzut la alin. (1);

b) săvârșit cu bună-știință asupra unui minor;

[...]”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

11. În argumentarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că textul „prevăzut la alin. (1)”, din articolul 171 alin. (2) lit. a) din Codul penal este neconstituțional, pentru că nu corespunde exigențelor calității legii penale. Autorul susține că inculpatul, fiind învinuit de comiterea infracțiunii prevăzute de alin. (2) lit. b) din articolul 171 din Codul penal, a comis ulterior două infracțiuni de viol. Astfel, în viziunea autorului, încadrarea unei noi infracțiuni de viol potrivit alin. (2) lit. a) din articolul 171 din Codul penal, care prevede „violul săvârșit de către o persoană care

anterior a săvârșit un viol” nu este posibilă, având în vedere agravanta „prevăzut la alin. (1)”, conținută de acest alineat.

12. Potrivit autorului excepției, această imprecizie în reglementare lasă loc de arbitrar la aplicarea normei penale, fapt care creează insecuritate juridică și încalcă principiul legalității incriminării și al individualizării pedepsei.

13. De asemenea, autorul susține că prevederile contestate afectează principiul egalității. Astfel, autorul consideră că, potrivit prevederilor contestate, sunt discriminați făptuitorii care au comis anterior fapta prevăzută de alin. (2) din articolul 171 din Codul penal și comit ulterior aceeași faptă prevăzută de alin. (2) din articolul 171, față de făptuitorii care au comis anterior fapta sancționată de alin. (1) din articolul 171 din Codul penal și comit ulterior aceeași faptă prevăzută de articolul menționat.

14. Totodată, în viziunea autorului excepției, incriminarea circumstanței agravante prevăzute de dispozițiile contestate ar presupune o dublă incriminare și, respectiv, o tragere repetată la răspundere penală.

15. În opinia sa, prevederile contestate contravin articolelor 16, 20, 21, 22, 23, 25, 26 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

16. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

17. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul penal, ține de competența Curții Constituționale.

18. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de o parte în proces. Astfel, excepția este formulată de un subiect abilitat cu acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

19. Curtea reține că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie textul „prevăzut la alin. (1)” din articolul 171 alin. (2) lit. a) din Codul penal.

20. O condiție obligatorie pentru formularea excepției de neconstituționalitate o constituie aplicabilitatea prevederilor contestate în cauza în care a fost ridicată excepția (a se vedea punctul 1 din dispozitivul HCC nr. 2 din 9 februarie 2016). Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză penală în care o persoană este învinuită de comiterea infracțiunii de viol. Prin urmare, Curtea reține că dispozițiile contestate ar putea fi aplicate la examinarea cauzei.

21. Curtea constată că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

22. Autorul excepției de neconstituționalitate a susținut că prevederile contestate contravin articolelor 16 [*egalitatea*], 20 [*accesul liber la justiție*], 21 [*prezumția nevinovăției*], 22 [*neretroactivitatea legii*], 23 [*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*], 25 [*libertatea individuală și siguranța persoanei*], 26 [*dreptul la apărare*] și

54 [restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți] din Constituție.

23. Curtea reiterează că dispozițiile articolului 16 din Constituție devin incidente numai atunci când se demonstrează existența unui tratament diferențiat la exercițiul unui drept garantat de Constituție (a se vedea, în acest sens, DCC nr. 143 din 15 decembrie 2020, § 21; DCC nr. 26 din 16 februarie 2021, § 22).

24. Cu privire la incidența articolelor 23 și 54 din Constituție, Curtea notează că acestea nu au o aplicare de sine stătătoare. Pentru a putea fi invocate trebuie să existe o ingerință într-un drept fundamental (a se vedea HCC nr. 11 din 25 martie 2021, § 27).

25. Referitor la incidența articolelor 20, 25 și 26 din Constituție, Curtea reține că autorul excepției nu a argumentat relevanța și pertinența acestor norme constituționale. Autorul excepției face trimitere la articolele menționate din Constituție, fără a fundamenta contrarietatea dispozițiilor legale criticate cu acestea. Astfel, din argumentele autorului sesizării, Curtea nu identifică în mod rezonabil nicio critică de neconstituționalitate.

26. Cu privire la incidența articolului 21 din Constituție, Curtea reiterează că, potrivit acestuia, orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că garanțiile instituite prin articolul 21 din Constituție încorporează și dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă (HCC nr. 12 din 14 mai 2015, § 43).

27. Cu privire la principiul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori, Curtea reține că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a prevăzut trei componente ale principiului *ne bis in idem*: 1) cele două seturi de proceduri trebuie să fie de natură „penală”; 2) acestea trebuie să se refere la aceleași fapte; și 3) trebuie să existe dublarea procedurilor. În cazul în care se pretinde o încălcare a principiului *ne bis in idem*, aceste componente trebuie evaluate separat (*Mihalache v. România*, 8 iulie 2019, § 49). Prin urmare, Curtea observă că persoana care comite fapta prevăzută de articolul 171 alin. (2) lit. a) din Codul penal este trasă la răspundere o singură dată, în baza unui singur set de proceduri. Astfel, având în vedere cele invocate *supra*, Curtea reține că articolul 21 din Constituție nu este incident în prezenta cauză.

28. Cu privire la incidența articolului 22 din Constituție, Curtea a precizat în jurisprudența sa, că regula legalității incriminării și a pedepselor interzice interpretarea extensivă și aplicarea prin analogie a legii penale, în defavoarea acuzatului. În special, regula legalității incriminării presupune ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pentru acestea (*nullum crimen, nulla poena sine lege certa*). Condiția este îndeplinită atunci când justițiabilul poate să cunoască, pornind de la textul dispoziției pertinente și, dacă este cazul, cu ajutorul interpretării ei de către instanțe, care sunt acțiunile și omisiunile care angajează răspunderea sa penală (a se vedea DCC nr. 90 din 24 iulie 2018, § 25).

29. Curtea reține că din considerentele politicii penale dispozițiile contestate sunt tratate de legislator nu după regulile concursului de infracțiuni, ci ca o circumstanța agravantă, și stabilesc expres că sunt aplicabile în cazul în care violul a fost săvârșit de către o persoană care a comis anterior un viol prevăzut la alin. (1) din articolul 171 din Codul penal. În context, Curtea notează că, potrivit articolului 72 alin. (3) lit. n) din Constituție, Parlamentul are competența exclusivă de a reglementa prin lege organică infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora. În virtutea acestei prevederi constituționale, legislatorul este liber să aprecieze, pe lângă pericolul social în funcție de care urmează să stabilească natura juridică a faptei incriminate, și condițiile răspunderii juridice pentru această faptă (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 49 din 31 mai 2018, § 39).

30. Totodată, Curtea reiterează că practica judiciară poate constitui un reper în funcție de care să poată fi apreciat conținutul normei penale (DCC nr. 30 din 19 martie 2020, § 23). Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă care asigură aplicarea corectă și uniformă a legislației de către instanțele judecătorești (DCC nr. 35 din 23 martie 2020, § 25; DCC nr. 67 din 15 iunie 2020, § 29; DCC nr. 58 din 22 aprilie 2021, § 22).

31. Astfel, Curtea observă că Curtea Supremă de Justiție prin pct. 7 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 17 din 7 noiembrie 2005 a dezvoltat criteriile de interpretare și de aplicare a prevederilor articolului 171 alin. (2) lit. a) din Codul penal. Așadar, Curtea reține că există reperi jurisprudențiale care îi ajută pe destinatarii legii să prevadă sensul dispozițiilor legale.

32. În acest context, Curtea reamintește că aspectele legate de interpretarea și aplicarea legii nu țin de competența Curții Constituționale (a se vedea DCC nr. 52 din 8 aprilie 2021, § 19; DCC nr. 64 din 13 mai 2021, § 19; DCC nr. 89 din 15 iunie 2021, § 27). Această competență le revine, prin definiție, instanțelor de judecată.

33. De asemenea, Curtea reține că articolele 16, 23 și 54 din Constituție nu sunt incidente, deoarece nu s-a constatat existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție, invocate de autorul excepției.

34. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „prevăzut la alin. (1)” din articolul 171 alin. (2) lit. a) din Codul penal, ridicată de dl procuror Dumitru Calendari, parte în dosarul nr. 1-19158222-05-1a-13112020, pendinte la Curtea de Apel Cahul.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Dominica MANOLE

Chișinău, 19 octombrie 2021

DCC nr. 153

Dosarul nr. 110g/2021